

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI*

Hüseyin MEVSİM**

ÖZET

1927 yılında Edirne'ye yerleşen Bulgaristan doğumlu Osman Nuri Peremeci, ertesini yıl Bulgar İlk Mektebi'nde, ilkokul ve ortaokul sınıflarında Bulgar asıllı Türk tebaalı talebelere ders vermek üzere muallim tayin edilmiştir. Çalışmada, Bulgar arşivinde muhafaza edilen çeşitli belgelere dayanılarak Peremeci'nin Bulgar İlk Mektebi'nde geçirdiği yıllara dair ışık tutulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk-Bulgar İlişkileri, Bulgaristan, Edirne, Edirne Bulgar İlk Mektebi, Osman Nuri Peremeci.

A CONTRIBUTION TO THE BIOGRAPHY OF OSMAN NURİ PEREMECİ

ABSTRACT

Settled in Edirne in 1927, Bulgarian-born Osman Nuri Peremeci was appointed as a teacher of Bulgarian origin Turkish primary and secondary school students at Bulgarian First School in the following year. In the paper, based on a variety of documents kept in Bulgarian archives, the first years of Peremeci at Bulgarian First School are uncovered.

Keywords: Turkish-Bulgarian Relations, Bulgaria, Edirne, Edirne Bulgarian First School, Osman Nuri Peremeci.

* Trakya Üniversitesi'nin ev sahipliğinde, Ankara Üniversitesi ve Plovdiv Paisiy Hilendarski Üniversitesi'nin katılımıyla 8-10 Ekim 2014 tarihleri arasında düzenlenen *Kültürlerarası Kavşakta Bulgaristan ile Türkiye: Dil, Tarih ve Edebiyat - IV Sempozyumu*'nda bildiri olarak sunulan metnin genişletilmiş halidir.

** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bulgar Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, E-mektup: hmevsim@gmail.com.

Giriş

Birkaç yıl önce, Sofya’da bulunan Merkez Devlet Arşivi’nde (Tsentrallen dārjaven arhiv) başka bir konu üzerinde araştırmalar yaptığım sırada, Millî Eğitim Bakanlığı, Bulgar Ekzarhlığı, İstanbul ve Ankara Büyükelçiliği, Edirne Başkonsolosluğu gibi Bulgar kurum ve kuruluşlarının arşivlerinde, Edirne Bulgar İlk Mektebi’yle ilgili, daha doğrusu 1930’lu ve 40’lı yıllarda burada muallimlik yapan Osman Nuri Peremeci hakkında bazı kayıtlara ve belgelere rastladım. Edirne’nin mahallî tarihine yadsınamaz hizmetlerde bulunan Peremeci’nin biyografisinin bilinmeyen sayfalarına açıklık getiren bu bilgileri özenle not ettim ve 2014 yılında Edirne’de düzenlenen, ayrıca başlığında ‘Bulgaristan’, ‘Türkiye’, ‘kültürlerarası kavşak’ gibi ad ve kavramları barındıran bir sempozyum için Osman Nuri Peremeci’yi ele alan bir konudan daha uygunu bulunamayacağı düşüncesiyle, Bulgar arşivinden çıkardığım veriler temelinde bir bildiri hazırladım ve sundum.

1. Mihmandar Osman Nuri

1930’ların başında, Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Çarlığı arasında kültür, sanat ve eğitim alanlarında son derece iyiniyetli ve canlı münasebetlerin yürütüldüğü görülmektedir. Bilhassa muallimler, komşu ülkeye meslekî geziler düzenleme yoluyla dostane ilişkilerin yaygınlaşmasında ve psikolojik bariyerlerin aşılmasında katkı sağlıyorlardı. Yol üzerinde konumlanmış serhat şehri Edirne de, geliş veya dönüş yolunda mutlaka uğranılan ve ziyaret edilen bir yer oluyordu. Bulgaristan doğumlu Osman Nuri, Bulgaristan’dan genelde Millî Eğitim Bakanlığı kanalıyla gelen muallim kabilelerini Edirne’de karşıyor ve gezdiriyor, Bulgar meslektaşlarına şehri en iyi şekilde tanıtıyor ve sevdirdiyordu.

Sözelimi 9 Nisan 1931’de, mektep müdürü Jeço Çankov öncülüğünde, Sofya İkinci Erkek İdadisinden bir grup muallim Edirne’yi ziyaret etti. Geziyle bilgi ve görgü artırımı, ders programı ve metodu üzerinde fikir paylaşımı vs. hedefleniyordu. Edirne Maarif Eminliğinden Sofya İkinci Erkek İdadisine yazılan yazıda, “*Misafirlerin mihmandarlıklarına Sabiha Hanım, Osman Nuri, Hamdi, Hulusi Beyler intisap olunmuşlardır*”¹ diye belirtilmiştir. Bulgar misafirler şehrin tarihî

¹ TsDA, 336k, op. 1, a. e. 93, yaprak 6-7.

OSMAN NURİ PEREMECİ’NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

eserlerini ziyaret edilmiş, ayrıca Kız Muallim Mektebi’nde şereflerine hususî bir müsamere düzenlenmiş ve daha sonra geliştirilecek olan şahsî ve meslekî temaslar kurulmuştur.

Tam bir turizm elçisi ve kültür köprüsü rolüne bürünen Osman Nuri’nin faaliyeti, sadece Edirne’yi Bulgarlara göstermekle sınırlı kalmamış, aynı zamanda Bulgaristan’a iade-i ziyarete giden Türk meslektaşlarına da eski memleketinde mihmandarlık etmiştir².

Aynı yıl içinde, Edirne Kız Muallim Mektebi müdürü Rifat Necdet, 50 meslektaşıyla yaptığı ve Plovdiv [Filibe], Sofya, Ruse [Ruşuk] ve Varna’ya kapsayan gezisinde çeşitli Bulgar mekteplerini ziyaret etmiştir. Bu ilginç gezinin mihmandarlığını ve tercümanlığını da Osman Nuri üstlemiştir. Yıllar sonra, kafilede yer alan tarih öğretmeni Salih Zorlutuna, şunları hatırlayacaktır:

“Hoca güleç yüzlü, vakur ve müşekkel endanı ile karşısındakilere hürmet telkin eden bir yaratılıştadır. Bulgarca çok iyi bildiğinden kafilemizin tercümanlığını o yapıyordu. Ziyaretimiz resmî bir mahiyet taşıdığı için, bize verilen ziyafetlerde önce kafile reisimiz Rifat Necdet Bey konuşur, sonra hoca bunu ağır ağır Bulgarcaya çevirirdi. 20 gün kadar süren bu seyahatte ben hocaya derin bir hürmet hissiyle bağlandım.”³

Ertesi yıl, 9 Mayıs’ta mahallî bir gazete, bir hafta önceden “Bulgar Muallimleri” başlıklı kısa haber yazısında, “Paskalya tatilinden istifade ederek 80 kadar Bulgar muallimi, Sofya Darülfünun emini⁴ ile Maarif müsteşarının riyasetinde (...) şehrimize gelerek bir tedkik ve tenezzüh seyahati”⁵ gerçekleştireceklerini duyuruyordu. Bu kısa yazıdan, şehri ziyaretleri sırasında misafirlerle Muallimler Birliği’nin alâkadar olacağı anlaşılmaktadır. 1 Mayıs tarihli başka bir gazetede⁶ de aynı başlık altında verilen haberde, Maarif Müdürü Sadık Bey’in Bulgarca bilen hocalardan Osman Nuri’yi, Orta Mektep musiki muallimi Hamdi Bey’i, Cumhuriyet

² Mehmet Ağırhan, *Yöre*, Sayı 134, s. 18, Edirne 2011.

³ Salih Zorlutuna, “Osman Nuri Peremeci Hocamız”, *Osman Nuri Peremeci, Hayatı, Kişiliği ve Tuna Boyu Tarihi*, Yayına Hazırlayan Ayhan Tunca, *Yöre Dergisi Yöresel Yayınlar Dizisi* 8, Edirne 2012, s. 112.

⁴ Sofya Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Bogdan Filov, bir an önce Sofya’ya dönmesi gerektiğinden, gezinin Edirne ayağına katılmadı.

⁵ *Edirne Postası*, Sayı 440, 1932.

⁶ *Millî Gazete*, Sayı 250, 1932.

HÜSEYİN MEVSİM

başmuallimi Hulusi Gazi'yi, Şehir Yatılı Mektebi kâtibi Arabacıoğlu Mehmet'i görevlendirdiği belirtilmiştir.

Karaağaç'ta inişlerinden itibaren Bulgar muallimleri çok yoğun bir gün bekliyordu. Erken saate rağmen Vali yardımcısı Feyzi Bey, meslektaş ve talebeler tarafından coşkuyla karşılanan Bulgarlara izci grubu çiçekler sunmuştur. İki ülkenin millî marşlarının çalınmasından ve karşılıklı selâmlamalardan sonra çekilen fotoğraflar hızlıca hazırlanmış ve öğle yemeğinde herkesin tabağının kenarına bırakılmıştır. Otomobil ve faytonlarla şehre getirilen Bulgar muallimler Kız ve Erkek Muallim Mektebi'nde misafir edilmişleridir. Millî Gazete'deki sözü edilen yazıya göre, “*Dostlarımız muntazam bir program dâhilinde fevkalâde izaz ve ikram edildiler*”.

Kız Muallim Mektebi Müdürü Rıfat Necdet bir manada ev sahipliği yapmıştır. Kahvaltıdan sonra misafirlere şehir gezdirilmiş, önce Mustafa Kemal Paşa'nın abidesine çelenk konularak “*büyük kahramanımıza takdir ve hürmet*” arz edilmiş, ardından, başmüfettiş Vladimir Nikolov kısa bir konuşma yapmıştır. Sofya'ya döndükten sonra bakanına sunmuş olduğu raporda, başmüfettiş, konuşmasının Bulgar İlk Mektebi'ndeki Türkçe muallimi tarafından tercüme edildiğini belirtmiştir⁷. Nutku tercüme eden tabii ki Osman Nuri'dir.

Belediye reisinin Kız Muallim Mektebi'nde verdiği öğle yemeğinde başmüfettiş gene sözü almış, Bulgar tarih ve coğrafya muallimlerinin Türkiye'ye düzenledikleri yaklaşık iki haftalık gezinin amacına ulaştığını, ayrıca burada gördükleri misafirperverlikten memnuniyetini dile getirmiştir. Öğleden sonra, başta Mimar Sinan'ın ustalık eseri Selimiye olmak üzere, öteki ihtişamlı yapılar da ziyaret edilmiştir. Ünlü cami hakkında efsaneler anlatılmış, herkes mabedin zarif minarelerinden etkilenmişti. Adı geçen gazeteden edinilen bilgiye göre, şehirdeki başlıca “*irfan ocakları da ziyaret ediyor*” ve Bulgarlar “*gördükleri mükemmeliyetten fevkalâde memnun*” olmuşlardır.⁸ Bütün bu faaliyetlerin odağında gene Osman Nuri bulunuyordu.

⁷ TsDA, 166k, op. 2, a. e. 396, yaprak 116.

⁸ Konuyla ilgili daha ayrıntılı olarak bakınız: Hüseyin Mevsim, “Bulgar Tarih ve Coğrafya Muallimlerinin 1932 Edirne Ziyareti”, s. 41-54, *Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Temmuz 2015.

Elbette ki bu ziyaretler sırasında Peremeci sadece mihmandarlık ve tercümanlık yapmakla kalmıyor; bu vesileyle komşu ülkenin seçkin mekteplerinde görev yapan birçok tarih ve coğrafya muallimiyle yakından tanışıyor, büyük ihtimalle bilahare yazışıyor ve kaynakça paylaşıyordu. Böylece daha sonra kaleme alacak olduğu eserler için bir altyapı oluşturduğu söylenebilir. Sözelimi, 1931'de Edirne'yi ve devamında İstanbul'u ziyaret eden Sofya İkinci Erkek İdadisi müdürü, Şumnu doğumlu Jeço Çankov'un adı, "Tuna Boyu Tarihi" eserinin faydalanılan kaynaklar kısmında geçmektedir; Peremeci, bahis konusu ünlü Bulgar coğrafya mualliminin, alanında bir ilk olan "Bulgaristan Coğrafya Lügati" eserinden yararlanmıştır.

2. Muallim Osman Nuri Peremeci

Eylül 1927'de gizlice Bulgar-Türk sınırını geçerek Edirne'ye yerleşen Osman Nuri'nin ilk görevi vilayet tahrirat kâtipliği olmuş; daha sonra Edirne Maarif Müdürlüğü'nce Meriç'in Subaşı Köyü'ne geçici vekil muallimliğe atanmıştır.⁹ Ardından da, Türk tebaalı Bulgar cemaatinin Bulgar Ekzarhlığı tarafından finanse edilen ekalliyet okulu statüsündeki Edirne Bulgar Mektebi'nde görevlendirilmiştir.¹⁰ Edirne Bulgar İlk Mektebi müdürünün İstanbul Bulgar Ekzarhlığı'na gönderdiği, buradan da İstanbul Bulgar Başkonsolosluğu kanalıyla Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı Dinişleri Müsteşarlığı'na ulaşan yıllık raporlardan, Osman Nuri'nin, adı geçen mektepteki çalışmalarıyla ilgili bilgi sahibi olunmaktadır.

Sözelimi, mektep müdürü Vladimir Prodanov'un, 1931/32 ders yılı için hazırladığı 6 Temmuz 1932 tarihli yıllık rapordan, adı geçen ders yılında Osman Nuri'nin ilkokul 3 ve 4'te ve orta 1'de Türkçe; ilkokul 4'te ve ortaokul 1'de Bulgar talebelere Türk tarihi, Türkiye coğrafyası ve yurt bilgisi derslerini okuttuğu, haftalık toplam 24 saat ders yükünün olduğu anlaşılmaktadır.¹¹ Aynı rapora ilâveten sunulan bir tablodan¹² biyografik

⁹ Mehmet Ağırhan, *Yöre*, Sayı 134, s. 15, Edirne 2011. Osman Nuri Peremeci'nin hayatı ve faaliyetleriyle ilgili ayrıca bakınız: Niyazi Hüseyin Bahtiyar, *Balkanlarda Türk Ünlüleri (Ansiklopedik Bilgiler)*, Bizim Anayurt Yayınları, İstanbul 1999, s. 199-200; Osman Keskiöglü, *Bulgaristan'da Türkler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 180-181.

¹⁰ Yusuf Cemil Üner, "Osman Nuri Peremeci'yi Anarken", *Osman Nuri Peremeci, Hayatı, Kişiliği ve Tuna Boyu Tarihi*, Yayına Hazırlayan Ayhan Tunca, Yöre Dergisi Yöresel Yayınlar Dizisi 8, Edirne 2012, s. 107.

¹¹ TsDA, 246k, op. 3, a. e. 536, yaprak 62.

¹² TsDA, 246k, op. 3, a. e. 536, yaprak 65.

HÜSEYİN MEVSİM

bilgiler de yer almaktadır. Buna göre, “*Osman Nuri Bey, Şumnu doğumlu, 57 yaşında, dul, 3 yetişkin çocuk babası, Şumnu Türk rüştiyesi mezunu olduğu; Edirne Bulgar İlk Mektebi'ne 7 Kasım 1928'de atandığı, 4 yılı bu mektepte olmak üzere, başka mekteplerde 38 yıl, toplamda 42 yıl muallimlik yaptığı; ders yılı boyunca sadece bir gün mektebe gelemediği*” görülmektedir.

Ne ilginçtir ki gene Bulgar arşivinden Osman Nuri'nin, İstanbul'da düzenlenen Birinci Dil Kurultayı'na iştirak ettiği anlaşılmaktadır. Arşivde, Edirne maarif müdürünün bir yazısı muhafaza edilmektedir:¹³

*Edirne Maarif Müdürlüğü
Sayı (1)5493/2604, Edirne, 25.9.1932*

*Bulgar Mektebi Müdürlüğüne,
Dil kurultayına iştirak edecek olan mektebiniz Türkçe Muallimi Osman Nuri Beyin Kurultayın devamı müddetince mezun sayılması Maarif Vekâleti Celillerince tensip kılınmıştır. Keyfiyetin mumaileyhe tebliğiyle ayrıldığı tarihin bildirilmesi tebliğ olunur efendim.*

Maarif Müdürü: (İmza) Salih.

Ertesi ders yılında (1932/33) Osman Nuri'nin ilkokul 3'te ve 4'te ve orta 1'de Türkçe; ilkokul 4'te ve ortaokul 1'de ve 2'de tarih ve coğrafya derslerine girdiği; haftalık toplam 26 saat¹⁴ ders yükünün olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgilere mektep müdürü Vladimir Prodanov'un 24 Kasım 1932 tarihli yazısından ulaşılmaktadır.

1933/34 yılı için hazırlanan yıllık rapordan, 4 Kasım 1933, 28 ve 29 Şubat 1934 tarihlerinde ortaokul müfettişi Doğan Bey'in Türkçe, Türk tarihi, Türkiye coğrafyası ve yurt bilgisi derslerini teftiş ettiği;¹⁵ Osman Nuri'nin, ilkokul 3'te, ortaokul 1'de ve 2'de Türkçe; ortaokul 2'de ve 3'te tarih, coğrafya ve yurt bilgisi (birleşik); ortaokul 1'de coğrafya dersi olmak üzere haftalık toplam 25 saat ders yükünün olduğu; ders yılında 7 gün okula gelmediği¹⁶ belirtilmektedir. Müdür Prodanov'un Haziran 1934'te düştüğü

¹³ TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 130.

¹⁴ TsDA, 246k, op. 3, a. e. 536, yaprak 71.

¹⁵ TsDA, 166k, op. 1, a. e. 284, yaprak 11.

¹⁶ TsDA, 166k, op. 1, a. e.284, yaprak 12.

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

başka bir nottan da Osman Nuri'ye saat başı 75 kuruş ödendiği, aylığının 75 Lira¹⁷ olduğu belirtilmektedir.

1934/35 ders yılına gelindiğinde, okul, bağlı olduğu Ekzarhlığa Osman Nuri'nin maaşının 75 TL'den 78 TL'ye yükseltildiğini bildirmiştir.¹⁸ Ekzarhlık da bunun gerekçesini sormuş¹⁹, Mektep idaresinin verdiği 29 Kasım 1934 tarihli 194 sayılı cevapta, Eylül sonuna kadar 75 TL olan maaşın 1 Ekim'den itibaren 78 TL olduğu, bunun da haftalık ders yükünün 25 saatten 26'ya yükseldiğinden dolayı kaynaklandığı izah edilmiştir.

Adı geçen ders yılında²⁰ ilkokul 2'de ve ortaokul 2'de ve 3'te Türkçe; ilkokul 4'te ve ortaokul 2'de ve 3'te tarih ve coğrafya derslerini okuttuğu²¹ görülmektedir. Yıl içinde²² 7 Nisan'da Maarif Müdürü Şahin Akkay'ın okulu teftiş ettiği; 4 Haziran 1935'te müfettişin ortaokul 3'te Türk tarihi ve coğrafya derslerine girdiği, ayrıca 7 Haziran'da Şahin Akkay'ın Türkçe dersi imtihanına iştirak ettiği anlaşılmaktadır.²³

9 Temmuz 1935 tarihli üst yazıyla İstanbul'a, yıllık rapora ilâve olarak gönderilen Tablo 4'te mektepteki muallimler hakkında kısa bilgi verilmektedir;²⁴ buna göre o yıl mektepte 6 muallimin vazife yaptığı

¹⁷ TsDA, 246k, op. 3, a. e. 556, yaprak 301.

¹⁸ TsDA, 321k, op. 3, a. e. 435, yaprak 70.

¹⁹ TsDA, 321k, op. 3, a. e. 435, yaprak 71.

²⁰ Edirne Bulgar Metropolitiği'nin İstanbul Bulgar Ekzarhlık Vekilliği makamına yazdığı 5 Haziran 1935 tarih, 135 sayılı yazıdan, Slav alfabesinin yaratıcıları olan Aziz Kiril ve Aziz Metodiy kardeşlerin Mayıs ayında kutlanan yortusunda, mektep müdürü Prodanov'un Kıyık Mahallesi'ndeki Aziz Georgi Kilisesi'nde tertip edilen ayinden sonra, günün manasına ve önemine uygun bir nutuk attığı, Edirne Bulgar konsolosunun da törene iştirak ettiği, talebe korosunun birkaç şarkı ve şiir okuduğu, öğleden sonra da talebelerle Tunca kıyısındaki Bülbül Parkı'na bir gezi düzenlendiği anlaşılmaktadır. (TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 64).

²¹ TsDA, 166k, op. 1, a. e. 284, yaprak 64.

²² Edirne Maarif Müdürlüğü 30 Mart 1935 tarih ve 19234/937 sayılı yazıyla, muallimler tarafından alınmasına karar verilen tayyare için maaştan yüzde ne kadar ve kaç ay teberruatta bulunulacağını bildirilmesi ve bildirilen miktarın her ay Tayyare Cemiyeti'ne verilmesi rica edilmiştir. ((TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 66).

²³ Edirne Maarif Müdürlüğü, 11 Mayıs 1935 tarih ve 10050/821 sayılı yazıyla, Bulgar İlk Mektebi Müdürlüğü'nden, mektebin maaş ve masrafına karşılık olmak üzere yabancı memleketlerden gönderilen para yardımı tutarının 24 saat zarfında bildirilmesini ehemmiyetle istemiştir. (TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 61). Mektep Müdürü Prodanov'un imzasını taşıyan cevabî yazıda, maaş ve masrafları karşılamak için 1934 takvim yılında dışarıdan para yardımı alınmadığı arz edilmiştir. (TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 62).

²⁴ TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 16.

HÜSEYİN MEVSİM

görülmektedir. Bunlar, Edirne doğumlu, 49 yaşında, aynı zamanda okul müdürü olan Vladimir Prodanov; Edirne doğumlu, 50 yaşındaki Mihail Dimitrov; bir önceki rapordan farklı olarak Osman Nuri'nin ikinci evliliğini yaptığı ve 2 yaşında bir çocuğu olduğu da belirtilmekte; o yıl hiç dersten kalmadığı vurgulanmaktadır. Edirne Bulgar İlk Mektebi'ndeki öteki muallimlerin Mustafa Şerif,²⁵ Sabiha İşcan,²⁶ İhsan Çamlıbel²⁷ olduğu anlaşılmaktadır. Türk muallimlere aylık maaş değil, ders yüküne göre ücret ödeniyordu.

1935/36 ders yılında²⁸ da, yeni müdür Mihail Dimitrov'un 14 Kasım 1935 tarihli yazısından Osman Nuri Peremeci'nin, ilkokul 4'te Türkçe (haftada 6 saat); orta 1'de tarih, coğrafya, yurt bilgisi ve Türkçe (haftada 12 saat), toplamda 18 saat²⁹ ders verdiği görülmektedir.

28 Aralık 1935 tarihinde Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı Dinişleri Müsteşarlığı, İstanbul Konsolosu Nikola Vançev'e, 1 Ocak 1936'dan itibaren, bütçe zaruretiyle Edirne'deki ortaokul sınıflarının kapatıldığını ve bu tarihten itibaren Türk muallimlerin serbest bırakılmaları gerektiğini duyurmuştu.³⁰

Muallimlerin maaşları veya ücretleri Dışişleri kanalıyla Sofya üzerinden İstanbul Başkonsolosluğu'na, Başkonsolosluk da Bulgar Ekzarhlık Vekilliği'ne, buradan Edirne Bulgar Metropolitliği'ne havale ediliyordu. Bulgaristan'ı da saran 1930'ların iktisadî buhran ortamında ve bilhassa ülkedeki 19 Mayıs 1934 darbesinden sonra, havaleler 4-5 aya varan gecikmeyle gelmiştir.³¹

²⁵ Daha sonra Alyanak soyadını alacak olan muallimin Vidin doğumlu, 35 yaşında, boşanmış, ikinci kere evli ve bir küçük çocuk babası olduğu, 4 Ekim 1932'den itibaren adı geçen mektepte vazife yaptığı, başka yerden de 7 yıl muallimlik tecrübesi olduğu belirtilmektedir.

²⁶ Edirne doğumlu, 20 yaşında, bekâr, Edirne Kız Okulu mezunu olduğu ve 1 Mart 1935'te göreve başladığı bilgisi verilmektedir.

²⁷ Edirne doğumlu, 20 yaşında, Edirne Kız Okulu mezunu olduğu ve 1 Mayıs 1935'te göreve başladığı bilgisi verilmektedir.

²⁸ İl Maarif Müdürlüğü'nden alınan yazı doğrultusunda, ders yılının 1 Ekim 1935 tarihinde açılıp 31 Mayıs 1936'da tamamlanması; 1 Haziran itibarıyla da bir hafta boyunca son sınıfların mezuniyet imtihanları düzenlenmesi gerekiyordu. (TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 58).

²⁹ TsDA, 246k, op. 2, a. e. 65, yaprak 56.

³⁰ TsDA, 246k, op. 2, a. e. 65, yaprak 72.

³¹ Durumun vahametinin anlaşılabilmesi için, Edirne Bulgar Metropoliti Neofit'in, İstanbul Bulgar Ekzarhlığı Vekili Kliment'e yazdığı iki mektuba göz atılması gerekmektedir. 5 Ekim 1934 tarihli mektupta, "Artık dört aydır Türk muallimlerin ücreti ödenmiyor. Bu durum bizi

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

Aynı ders yılı içinde, Osman Nuri'nin 15 Ocak 1936'da kayda alınan bir yazısı dikkat çekmektedir.³²

Edirne Bulgar Okulu Müessisliğine,

Sekiz yıldan beri öğretmenliğinde bulunduğum okulunuzun bu ders yılı başında sınıfları azaltmakla derslerim de azalmış, maaşım 78 liradan 54 liraya inmiş idi. Üç ay bu aylıkla çalıştıktan sonra 31 birinci kanunda okul direktörü tarafından bütçe³³ zarureti dolayısı ile benim okuttuğum sınıfın biri daha kapandığı bildirildi ki bu suretle aylığım 54 liradan 18 liraya inmiş oluyor. Ben bu bildiriğe karşı hukukumun kanunen mahfuz olduğu cihetle ders senesi sonuna kadar aylıklarımı isterim cevabını yazdım. Henüz bu itirazıma bir cevap almamakla beraber bu dilekçeyi size vererek hakkımın kanunen mahfuz olduğunu ve mevaddı kanuniyeye dayanarak icab ederse dava yolu ile hakkımı isteyeceğimi bildirmeyi düşündüm.

1) Sene başında programları yaparken dersleri taksim ve okutmasını der'uhde etmek hizmet akdi mahiyetindedir.

2) Ders senesi başında bir muallimi muayyen bir hizmet akdi için angaje etmek ders yılı sonuna kadar o muallimin maaşını temin etmek demektir. (Borçlar Kanunu, m[adde] 398).

Ben işbu hizmet akdile taahhüd eylediğim ödevi yapmağa hazırım ve ödevimi istiyorum.

3) Şayet siz işimi ve hizmetimi kabul etmemekte temerrüd ederseniz akiddeki ücretimi tamamile vermeğe mecbursunuz. (Borçlar Kanunu m[adde] 325)

çok rahatsız ediyor. Söz konusu kalemle ilgili gider kim bilir ne büyük değil ve biraz iyi niyetle düzenli şekilde ödenebilir” (TsDA, 321K, op. 3, a. e. 435, yaprak 12) diye belirtilirken, iki ay sonraki mektuptan durumun içler acısı olduğu görülmektedir: “Adeta aç gezen muallimler var; bunların hiçbir kredisi kalmadı, hatta fırıncıdan bile artık veresiye eklemek alamıyorlar. Kuru lokmaya talim eden ve ısınması olmadan yatıp kalkan görevli ve muallimler var. Sefalet had safhada.” (TsDA, 321K, op. 3, a. e. 435, yaprak 12).

³² TsDA, 246k, op. 2, a. e. 65, yaprak 10.

³³ Osman Nuri Peremeci'nin yazısı aynen aktarılmaktadır.

HÜSEYİN MEVSİM

4) Sizce sınıfın dağıtılması muhik bir sebebe müstenid bile olsa bu muhik sebep bilnetice sizin akde riayet etmemenizden ibaret olduğundan borçlar kanununun 345inci maddesi mucibince yine bana tam tazminat vermeğe mecbursunuz.

Binaenaleyh yukarıdaki hükümlere göre hukukumu ister ve sekiz senelik hizmetime bu türlü karşılık gördüğümünden dolayı da teessüflerimi beyan ederim.

Edirne Bulgar okulu Türkçe öğretmeni (iki damga pulu), İmza.

Mektep idaresinin de muallimin şikâyetine daktilo yazısıyla aşağıdaki cevabı verdiği görülmektedir:³⁴

*Bay Osman Nuri,
Edirne Bulgar İlk Mektebi Türkçe Muallimi
Kanunsani 15/936 tarihli mektubunuza karşılıktır.*

1) Okur³⁵ azlığından ve bütçe zaruriyetinden dolayı okulumuz sınıflarından bazıları kaldırılmıştır.

2) Mevcut sınıflardaki Türkçe dersleri için saat başına muayyen ücretiniz verilmektedir.

3) 20 Ağustos [1]931 tarihli hususi mektepler talimatnamesinin 20.nci maddesi, sınıflar ve programlarda değişiklik yapılması salahiyetini müdür ve müessisliğimize vermiş ve birinci fıkrada yazılı mücbir sebepler altında sınıflar kaldırılmıştır.

4) Yaptığınız hizmete karşı aldığınız para iddianız gibi maaş değil ücrettir. Nitekim mektubunuzda ileri sürdüğünüz borçlar kanunumuz maddeleri de ücretten bahis eder.

5) Hususi mekteplerde çalışan Türkçe muallimlerine ders saati başına en az 75 kuruş ücret verilmesi Kültür Bakanlığının okulumuza da tebliğ olunan kararı iktizasındadır ve size de mevcut derslerinizin her saati için 75 kuruş ücret verilmektedir.

³⁴ TsDA, 246k, op. 2, a.e. 65, yaprak 9.

³⁵ Kelime, 'talebe' manasında kullanılıyor.

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

6) Sizinle aramızda bir hizmet akdi yoktur. Çünkü size mektebimize her saat başına 75 kuruş ücretle devlet göndermiştir. Bu saatlerin azlığını veya çokluğunu tayin okul idaresine aittir.

7) Hizmetiniz, maaş mukabili değil, ücret mukabili olmasına ve ücret ise hizmetle lâzım geleceğine ve hizmetin mevzuu olan iş ortada olmadıkça hizmet ifası ve bunun ücretinin ödenmesinin mümkün olamayacağına ve dilediğinizi yerine getirmek, ancak okur bulunup sınıf açılmasına bağlı ve bu da halen ve maddeten gayri mümkün bulunmasına binaen istediğinizin yapamayacağını ve haklı olduğunuz iddiasında iseniz mahkemeye başvurmakta serbest bulunduğunuzu saygılarımızla bildiririz.

4 Şubat 1936

Edirne Bulgar Okulu Müessisi: M. Omurtag (İmza okunur)

M. Omurtag imzasıyla verilen cevabın bir nüshası İstanbul'a Ekzarhlığa gönderilmiştir ve 14 Şubat 1936 tarih ve No 6/1 sayıyla kayda alınıyor. Üst yazıda, "Ekte, muallim Osman Nuri'ye, ders yılı sonuna kadar kendisine 54 TL ödenmesi talebine karşılık sunulan cevabın kopyası gönderilmektedir" diye belirtilmektedir. Ayrıca, okul müessesine açılan davayı yürütmek için gerekli 35 TL'lik avansın gönderilmesi istenmiş; mahkeme önünde okulun haklarını Levent adında bir avukatın savunduğu ve kendisinin davanın kazanılacağı sözünü verdiği vurgulanmıştır.

1935/36 ders yılı için hazırlanan yıllık rapordan da Peremeci'nin 31 Aralık 1935'e kadar ilkokul 4'te Türkçe, Türk tarihi, Türkiye coğrafyası ve ortaokul 1'de yurt bilgisi dersini verdiği, bu tarihten sonra sadece ilkokul 4'te Türkçe ve Türk tarihi verdiği belgelenmektedir.³⁶ 11 Haziran 1936 tarihli belge, başöğretmen M. Dimitrov tarafından imzalanmış olup aynı yıl için başka bir arşivden de Osman Nuri'nin bir gün raporlu olduğu görülmektedir.³⁷

Ertesi ders yılının (1936/37) 3 Aralık 1936 tarihli başlangıç raporundan, Peremeci'nin ilkokul 3'te ve ortaokul 1'de Türkçe ve Türkiye coğrafyası, tarih ve yurt bilgisi olmak üzere haftada toplamda 18 saat ders

³⁶ TsDA, 246k, op. 2, a. e. 65, yaprak 21.

³⁷ TsDA, 166k, op. 1, a. e. 284, yaprak 155.

HÜSEYİN MEVSİM

verdiği,³⁸ dolayısıyla eski duruma dönüldüğü görülüyor; bir gün rapor kullandığı anlaşılmaktadır.³⁹ İlkokul 3 ve ortaokul 1 olmak üzere sadece iki sınıfın kaldığı ve talebe sayısının da iyice azaldığı dikkat çekmektedir.⁴⁰

Ancak önceki yıl kaybedilen davayı, Osman Nuri Peremeci'nin daha üst bir makama taşıyarak yenilediği, okul müdürü Mihail Dimitrov aleyhine 324 TL'lik (artı faiz, mahkeme ve müdafî masrafı) dava açtığı bilgisi edinilmektedir. 324 TL'lik meblağ maaş farkından oluşmuştur: $54 - 18 = 36$; $36 \times 9 = 324$ TL; 1 Ocak 1936'dan 30 Eylül 1936'ya kadar toplam 9 ay, bir sınıfın kapatılmasından sonra.⁴¹

Menfaatini savunmak için mektep avukat tutmuş ve 24 Mayıs 1937'de davayı yeniden kazanmış; müdafî ücreti ve başka mahkeme masrafları olmak üzere mektep toplamda 70 TL ödemiştir. Bütün bu tatsız gelişmelere ve davalık durumlara rağmen ne mektep mualliminden, ne de muallim mektebinden vazgeçmemiş; karşılıklı münasebet devam etmiştir. Öyle ki 1937/38 ders yılında Peremeci'ye 20 saat Türkçe, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri verilmiştir.⁴² Bir sonraki 1938/39 ders yılında Osman Nuri, ilkokul 1'de Türkçe (8 saat), ortaokul 1'de Türkçe, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi (12 saat) olmak üzere haftalık toplam 20 saat⁴³ derse girmiştir.

1939/40 ders yılına gelindiğinde de ilkokul 2'de Türkçe (8 saat), ortaokul 2'de Türk tarihi ve Türkiye coğrafyası ve yurt bilgisi (12 saat) olmak üzere toplamda haftalık 20 saat ders verdiği görülmektedir. Ayrıca, artık yaşı epey ilerlemiş olan muallimin çalkantılı hayat mücadelesinden yorgunluğunun emareleri de hissedilmeye başlanıyordu. Ders yılı sonuna doğru hastalıktan dolayı 20 gün okula gelememiştir⁴⁴. Bu arada mektepteki talebe sayısı İkinci Cihan Harbi'nin zorlu yıllarında Bulgaristan'a yapılan göçler sebebiyle iyiden iyiye azalmış; o kadar ki adı geçen ders yılında ilkokul 2'de 10 (7 erkek, 3 kız), ortaokul 2'de de sadece 5 erkek talebe kalmıştır.

³⁸ TsDA, 246k, op.2, a. e. 65, yaprak 48.

³⁹ TsDA, 166k, op. 2, a. e. 65, yaprak 125.

⁴⁰ İlkokul 3'te 7 (6 erkek, 1 kız), ortaokul 1'de de 6 (2 erkek, 4 kız) olmak üzere mektepte toplam 13 talebe kaldığı; iki sınıf öğleye kadar ayrı eğitim görürken, öğleden sonra sınıfların birleştirildikleri anlaşılmaktadır (TsDA, 246k, op.2, a. e. 65, yaprak 48).

⁴¹ TsDA, 166k, op. 1, a. e.284, yaprak 116.

⁴² TsDA, 166k, op.1, a. e. 284, yaprak 168.

⁴³ TsDA, 166k, op.1, a. e. 284, yaprak 207.

⁴⁴ TsDA, 166k, op.1, a. e. 284, yaprak 231.

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

Osman Nuri Peremeci'nin Bulgar İlk Mektebi'ndeki muallimlik serüveni bağlamında daha sonraki yıllarla ilgili, adı geçen Bulgar arşivinde kayda rastlanmamaktadır.

Sonuç

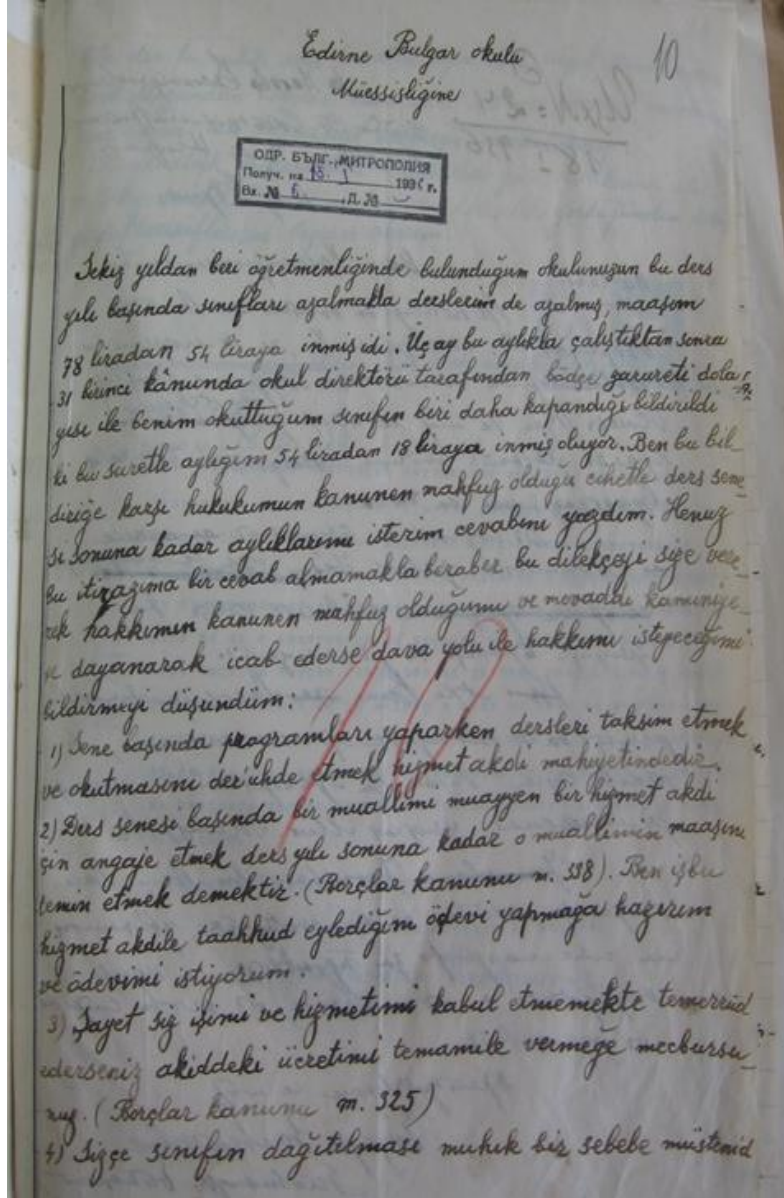
Osman Nuri Peremeci'nin sadece, hayatının son 18 yılını geçirdiği Edirne'nin ve Trakya'nın geçmişinin aydınlatılması ve belgelenmesi için üstün hizmetlerde bulunmuş bir mahallî tarihçi ve araştırmacı olarak görülmemesi ve değerlendirilmemesi gerekmektedir. Peremeci, doğmuş olduğu Bulgaristan topraklarında yıllarca sürdürdüğü çetin Türk maarif davasından sonra yerleştiği Edirne'de, 1930'ların başında ivme kazanan Türk-Bulgar eğitim ve kültür münasebetleri ve iki komşu ülkenin karşılıklı tanıtılması alanında emek sarf eden bir aydın kimliğine bürünmüştür. Her iki lisana da en üst seviyede hâkim olması, engin tarih ve coğrafya bilgisi ve şuuru taşıması, kendisini adeta bir kültür köprüsü haline getirmiştir. Ne yazık ki kaleme aldığı eserleri ve yürüttüğü dava hakkında yeterince araştırmalar yapılmayan Osman Nuri'nin, biyografisindeki bazı boşluklar da dikkat çekmektedir.

Bulgar arşivinden elde edilen bilgilerden, kendisinin 7 Kasım 1928 tarihinde Edirne Bulgar İlk Mektebi'nde ders vermeye tayin edildiği; buradan düzenli maaş değil, ama ders karşılığı ücret aldığı, ders yükünün mektep ve talebe durumuna bağlı olarak haftalık ortalama 20 saat civarında olduğu, buna mukabil aylık 70-75 TL ücret aldığı; ağırlıkla ilkokul 2, 3 ve 4'te ve ortaokul 1'de ve 2'de Bulgar asıllı Türk tebaasından talebelere Türkçe, Türk tarihi, Türkiye coğrafyası, yurt bilgisi derslerini okuttuğu ortaya çıkmaktadır. Büyük bir disiplin içinde ve mesuliyet duygusuyla vazifesini ifa ettiği, ders yılı boyunca derslerden kalmadığı görülmektedir. Osman Nuri'nin Kaleiçi'nde, Bulgar İlk Mektebi'ne birkaç dakikalık yürüyüş mesafesinde oturduğu, ayrıca talebe sayısının da tek hanelerde olduğu göz önünde bulundurulunca, buradaki görevinin kendisini fazla yormadığı ve hırpalamadığı neticesine ulaşılmaktadır. Sofya'dan gelen bir talimatla 1 Ocak 1936'dan itibaren bazı sınıfların kapatılması neticesinde ders yükünün ve dolayısıyla aldığı ücretin düşmesini kendisine yapılan bir haksızlık olarak gören Peremeci'nin, okul müessesliğiyle mahkemelik olduğu ve davayı kaybettiği görülmektedir.

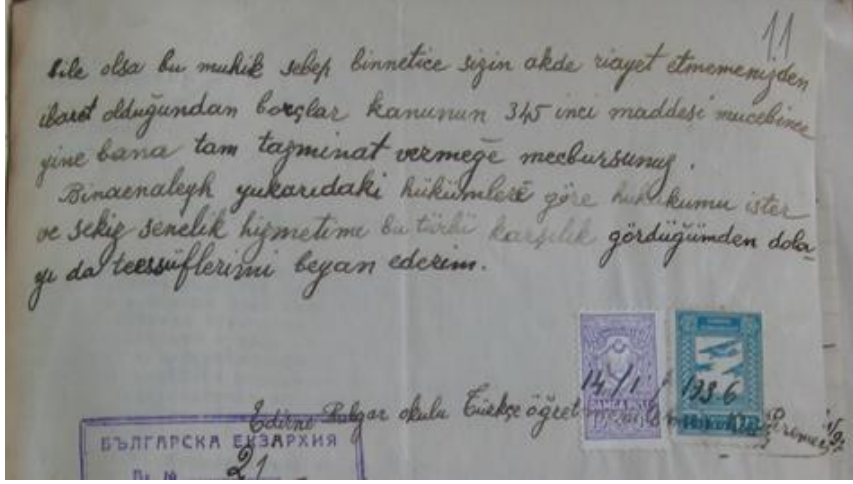
EKLER

Adı	Mesleği
NUMAN NURİ	BEY Muallim
NURİ	» Muallim
NURİ KÂMİL	» Tıp Fakültesinde operatör
NURETTİN	» Mütelik baytar
NURETTİN RÜŞTÜ	» Antikacı
NURULLAH ATA	» Muallim
NURULLAH	» İstanbul İlk Tedrisat müfettişlerinden
NURİNİSA SAİT	HANIM Notre - Dame de Sion Türkçe Muallimi
NUSRET KEMAL	BEY Kadıköy Lisesi İngilizce Muallimi
ÖMER CAVKAYTAR	» Muallim
ÖMER NACİ	» Musabhib
ÖMER RIZA	» Vakit Gazetesinde Muharrir
ORHAN ABTULLAH	» Dış tabibi
ORHAN RIZA	» Muallim ve Muharrir
ORHAN SADETTİN	»
ORHAN SEYFİ	» Karagöz Gazetesi Sahibi
OSMAN	» Tıp Fakültesi talebesi
OSMAN CEMAL	» Muharrir ve Muallim
OSMAN NURİ	» Edirne Bulgar Mektebi Türkçe Muallimi
OSMAN ŞEVKİ	» Bursa Verem Dispanseri Tabibi
P. PASKAL S. J.	Katolik Papazı
PEYAMI SAFA	» Muharrir
RAGİP HULÜSİ	» Eski Dil Encümeni Koldaşlarından
RAGİP KEMAL	» Milliyet Gazetesi Umum Muhabiri
ARIF HAKKI	» Muallim
RAİF NECDET	» Muharrir
RAİF NEZİH	» İzmir Tarihi Müellifi
RASİH	» Milli Türk Talebe Birliği H. İdare üyesi
RASİH SAİT	» İstanbul Hukuk Fakültesi son sınıfında
RASİM	» Haber Gazetesi sahibi Muallim
RASİM	» Kütahya Meb'usu
RASİM FERİT	» Bursa Meb'usu
RASİM RAŞİT	» İzmir Eşme Mektebi Başmuallimi
REŞİT	» İmam ve Hatip
RAŞİT DEVLET GİRAY	» Topkapı Posta Telgraf Müdürü
RAUF YEKTA	» T. T. T. C. musiki kısmı üyesinden

Türk Dil Kurultayı'na iştirak edenler listesinden bir sayfa.

HÜSEYİN MEVSİM

Osman Nuri Peremeci'nin şikâyet dilekçesinin aslı.

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

Tablo 1. Edirne Bulgar İlk Mektebi'nde 1934/35 Ders Yılında Okutulan Türkçe ve Bulgarca Dersler ve Haftalık Ders Saatleri⁴⁵

No	DERSLER	İLKOKUL				ORTAOKUL		
		I	II	III	IV	I	II	III
1	Türkçe (Alfabe, Okuma, Gramer)	8	8	6	6	0	6	6
2	Genel ve Türk Tarihi	0	0	0	2	0	2	2
3	Genel ve Türkiye Coğrafyası	0	0	0	2	0	2	2
4	Yurt Bilgisi	0	0	0	2	0	1	1
	Türkçe Derslerin Toplamı	8	8	6	12	0	11	11
5	Bulgarca (Alfabe, Okuma, Yazma, Gramer)	8 (3) ⁴⁶	8 (9)	8	6	0	6	6
6	Güzel Yazma	0	0	0	0	0	0	0
7	Din Bilgisi	1	1	1	1	0	1	1
8	Matematik	4	4	4	3 (4)	0	0	0
9	Aritmetik	0	0	0	0	0	3	3
10	Şekilbilim (Pratik Geometri)	0	0	1	1	0	0	0
11	Geometri ve Geometrik Çizim	0	0	0	0	0	2	2
12	Malzeme Bilgisi	2 (3)	2 (3)	0	0	0	0	0
13	Tabiat Bilgisi (Doğal Tarih)	0	0	3	2 (3)	0	4	4
14	Resim ve Elişi	2	2	2 (3)	2 (3)	0	1 (4)	1 (4)
15	Şarkı Söyleme	1	1	1	1	0	0	0
16	Jimnastik	0 (2)	0 (2)	0 (2)	0 (2)	0 (2)	0 (2)	0 (1)
	Bulgarca Derslerin Toplamı	18 (22)	18 (22)	20 (26)	16 (26)	0	18 (28)	18 (28)
	Bütün Derslerin Toplamı	26	26	26	28	0	29	29

⁴⁵ TsDA, 246k, op. 2, a.e. 52, yaprak 18. 1934/35 ders yılının 8 ay (=243 gün) sürdüğü, bunlardan 168'i eğitim ve 75'i tatil (26 gün Pazar ve başka bayramlar; 49 gün Cuma ve resmî bayramlar) olduğu anlaşılmaktadır. Mektep müdürünün hazırladığı yılsonu raporunun Masraflar kısmından, ders yılında ısınma ve aydınlatma için 57,45; tamirat ve tadilat için 8,55; mektep araç gereçleri ve kütüphane için masraf yapılmadığı; muhtelif ihtiyaçlar için 5,60; kırtasiye için 2,33; muhtelif 1,07 olmak üzere toplamda 75 TL masraf edildiği anlaşılmaktadır. (TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 19). Aynı rapordan ilkokul 1'de 6 (5 erkek, 1 kız), 2'de 3 (1 erkek, 2 kız), 3'te 4 (1 erkek, 3 kız), 4'te 5 (2 erkek, 3 kız); ortaokul 1'de yok, 2'de 4 (2 erkek, 2 kız), 3'te 2 (2 erkek), toplamda 24 (13 erkek, 11 kız) talebenin kayıt yaptırdığı, ders yılı boyunca 5 talebenin ayrıldığı ve neticede 19 (13 erkek, 6 kız) talebenin mezun olarak bir üst sınıfa geçtiği görülmektedir. (TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 17).

⁴⁶ Mektep müdürünün düştüğü nota göre, parantez içinde verilen rakamlar, müfredatta öngörülen ders yükünü göstermektedirler.

HÜSEYİN MEVSİM

Tablo 2. Edirne Bulgar İlk Mektebi'nde 1936/37 Ders Yılında Okutulan Türkçe ve Bulgarca Dersler ve Haftalık Ders Saati⁴⁷

DERSLER	İLKOKUL III	ORTAOKUL I
Din Bilgisi	1	1
Bulgarca	10	7
Türkçe	6	6
Tarih, Türkiye Coğrafyası ve Yurt Bilgisi (haftalık 2'er saat)	0	6
Matematik. Aritmetik	4	3
Şekilbilim. Geometri	1	1
Tabiat Bilgisi. Doğa Tarihi	3	3
Müzik	1	1
Resim	2	1
Toplam	28	29

KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

Tsentralen Dărjaven Arhiv:

166k (Millî Eğitim Bakanlığı), 246k (Bulgar Ekzarhlığı), 321k (İstanbul ve Ankara Büyükelçiliği), 336k (Edirne Başkonsolosluğu).

2. Araştırma ve İnceleme Eserler

BAHTİYAR, Niyazi Hüseyin, *Balkanlarda Türk Ünlüleri (Ansiklopedik Bilgiler)*, Bizim Anayurt Yayınları, s. 199-200, İstanbul 1999.

KESKİOĞLU, Osman. *Bulgaristan'da Türkler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 180-181, Ankara 1985.

MEVSİM, Hüseyin. "Bulgar Tarih ve Coğrafya Muallimlerinin 1932 Edirne Ziyareti", *Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Temmuz 2015, s. 41-54.

⁴⁷ TsDA, 246k, op. 2, a. e. 52, yaprak 48.

OSMAN NURİ PEREMECİ'NİN BİYOGRAFİSİNE KATKI

Osman Nuri Peremeci, Hayatı, Kişiliği ve Tuna Boyu Tarihi, Yayına Hazırlayan Ayhan Tunca, *Yöre Dergisi* Yöresel Yayınlar Dizisi 8, Edirne 2012.

“Ölümünün Altmış Altıncı Yılında Osman Nuri Peremeci”, *Yöre Dergisi*, Sayı 134, Mayıs 2011, s. 3-28.